

Transversalitzar la Sobirania Alimentària a la Universitat

Seminari de cloenda

Sala de Junes de la Facultat de CCPP i Sociologia

27 de gener de 2016

Objectiu: Fer una síntesi de les principals conclusions obtingudes en els 8 debats que s'han fet en diferents Facultats del Campus de la UAB, debatre'n els resultats i explorar futures accions de col·laboració entre les persones assistents.

Ponents:

Fanny Garcia Forés - Presentació del projecte

Pep Espluga - Conclusions dels debats realitzats a diferents Facultats del Campus

Aina Sancho – Ex-alumna de Ciències Ambientals

Mariona Espinet- Professora de Ciències de l'Educació

Xavier Such - Cloenda

Entre les conclusions generals cal destacar:

- El concepte de Sobirania Alimentària (SbA) es percep amb una certa confusió en molts sectors del campus, fins i tot entre persones que hi poden ser favorables es reclama una major clarificació i definició del mateix. Fan falta referents empírics i teòrics, així com una important tasca de definició conceptual.
- S'observen diferents graus d'acceptació del concepte de SbA. En els estudis i Facultats amb major tradició crítica i transformadora és més ben rebut i acceptat, mentre que en els estudis més tècnics i amb menor tradició crítica es percep com una cosa aliena i difícil d'imaginar. Pel que fa a la seva introducció en els programes docents, en els primers tipus d'estudi ja s'hi troba representat en major o menor grau, mentre que en els segons rarament s'ha plantejat i es veu difícil de fer-ho.

Els debats a les diferents Facultats es van articular a partir de les intervencions d'uns ponents externs, a mena d'introducció a la temàtica general i específica de cada centre en qüestió, que donava peu a un intens debat posterior amb les persones assistents.

Les aportacions dels ponents més valorades han estat:

- Els orígens del concepte de SbA en el marc de les lluites dels moviments socials crítics amb la globalització. La contextualització històrica ha estat molt útil, ja que era desconeguda per molta gent i ha ajudat a entendre millor el que representa la SbA.
- La utilitat de la SbA per a donar resposta a nombrosos reptes socials que les polítiques estàndard no resolen, i que el model agroindustrial hegemònic contribueix a empitjorar: la fam/desnutrició, la crisi de rendibilitat de l'agricultura, la desposseïció de les comunitats i la limitació d'accés a recursos bàsics (terra, aigua), les desigualtats de gènere, la sostenibilitat ambiental, etc.
- La proposta de re-camperolització de les activitats econòmiques per tal d'aconseguir un medi rural viu. També la proposta de recuperar coneixements agroecològics tradicionals. D'alguna manera, es percep la SbA com un paradigma alternatiu als models estàndard de desenvolupament rural.
- La conceptualització que es fa de l'alimentació com un 'fet social total'. En ser un concepte tan transversal, permet observar i analitzar nombroses dimensions de la realitat social i política, i es configura en una temàtica interdisciplinària o transdisciplinària per excel·lència (però també s'adverteix que la universitat no està gaire preparada per a propiciar estudis interdisciplinaris). En aquest sentit, es valora positivament la idea que la SbA pot servir per a trencar corporativismes disciplinaris.
- La conceptualització de l'alimentació com un 'dret humà', i tot el que això comporta en termes de diagnòstic i propostes d'acció (polítiques). Reivindicar el dret a l'alimentació com un dret humà fonamental i no com una simple mercaderia.
- La idea de mirar el Sistema Agroalimentari com un conjunt de peces interrelacionades. No es pot estudiar l'agricultura com si fos un sector aïllat de la transformació, distribució i consum, perquè no té una lògica autònoma sinó que manté relacions d'interdependència amb aquests altres sectors.
- La idea que el Sistema Agroalimentari té dos 'colls d'ampolla' que distorsionen el seu funcionament i generen desigualtat de poder: l'accés a les llavors i la distribució d'aliments. En aquests dos àmbits es conformen uns poderosos oligopolis que controlen bona part de la dinàmica del sistema agroalimentari. En aquest sentit, la SbA és un concepte interessant per a evidenciar la vulnerabilitat de les nostres societats, dels nostres sistemes polítics i econòmics.
- La idea que les societats occidentals han patit un canvi de dieta, incrementant la quantitat de carn, sucres, greixos i sal. Un canvi motivat sobretot per interessos dels oligopolis alimentaris.
- La idea de que la SbA comporta l'obligació de polititzar el coneixement, de pensar a qui beneficia i a qui perjudica el coneixement que es genera a la Universitat.

- Es valora molt positivament que la SbA obri el debat sobre com aconseguir que viure del camp sigui una opció viable i atractiva. Es diu que tots els programes i models teòrics i polítics fins ara han fracassat, i que la SbA pot ser una alternativa interessant.

En els debats mantinguts, les persones participants també han sotmès a crítica una sèrie d'idees relacionades amb la SbA. Aquestes són les més reiterades:

- Es percep que la SbA és un concepte interessant i ben travat per tot el referent a la 'producció' d'aliments, però no per a l'àmbit del consum. El consum es percep com inserit en una estructura de desigualtats socials, ja que el consum agroecològic es percep com un reducte de gent molt conscienciada. A més, es comenta que pot incrementar les desigualtats de gènere, ja que fa més complexes totes les tasques relacionades amb la compra i cuina d'aliments, tasques que en la nostra societat encara recauen sobre les dones més que sobre els homes). Això pot contribuir a excloure a importants sectors socials.
- Es veu poc clara quina noció de 'subjecte de canvi' es planteja des de la SbA, quin tipus de supòsits s'atribueix a les persones, com a clients, ciutadans, usuaris, consumidors, etc. No queda clar on queden les dimensions de 'desig', 'vinclle emocional', 'fruir', etc.
- Una altra crítica reiterada és l'ambigüitat del concepte de SbA. Es diu que és una mena de concepte 'paraigua', que pot contenir qualsevol cosa, i que això el fa difícil d'aplicar a la Universitat, ja que no hi ha consens sobre com operativitzar-lo. A més, es percep que ni el professorat ni l'alumnat universitari està, en general, gaire familiaritzat amb el món rural, i que això pot dificultar encara més la seva comprensió. El desconeixement del món rural pot tenir com a conseqüència, o bé el desinterès vers aquests conceptes, o bé una idealització romàntica que pot ser contraproductent per a analitzar el món rural.
- Es critica de manera virulenta la suposada 'idealització' que des de la SbA es fa del concepte de 'camperol' (campesinado), i encara genera més controvèrsia la proposta de promoure una re-camperolització del món rural. Es tracta d'un tema que genera molta polèmica i rebuig entre alguns sectors del campus, ja que es percep com un retrocés històric, com una tornada enrere cap a la misèria i la pobresa que ja es considerava superada (el retorn al camp com una plaga bíblica).
- També es critica la idea de que en el món agrari hi pugui haver una 'lògica empresarial' i una 'lògica camperola'. Algunes de les persones participants en els debats consideren que interpretar-ho així és un error que pot comportar conseqüències negatives als pagesos que segueixin les orientacions de la SbA.
- Es discuteix també la idea de 'sobirania'. Es pregunta qui és sobirà i respecte a què. Es debat si són les persones o només poden ser-ho els estats. Algunes persones tenen la impressió que el concepte de 'sobirania' es tracta de manera banal o poc precisa. Es diu que bona part de les persones que viuen a les societats capitalistes industrials no

són gaire sobiranes, i per tant poden decidir molt poc sobre les seves opcions. La SbA es podria percebre com una proposta normativa que vol que la gent faci coses que no pot fer (o que li costaria molt de fer).

Durant la sessió de cloenda es va realitzar un últim debat sobre aquests temes. Aquest debat es va centrar en:

- La necessitat que la Universitat obri espais relacionats amb una mirada crítica al sistema agroalimentari, ja que hi ha alumnes que hi són interessats i voldrien professionalitzar-se en aquest camp.
- La necessitat que des de la Universitat es doni més valor al camp. Caldria promoure accions per apropar-se al camp i establir un diàleg amb les persones que hi viuen i treballen.
- La necessitat que la Universitat no perdi la seva missió crítica. Cal educar persones que tinguin una mirada àmplia i puguin reflexionar sobre el que passa al seu voltant, sobre les conseqüències dels seus actes, de les polítiques, etc.
- La Universitat pot engegar petits projectes de recerca, estudiar les iniciatives sobre SbA que ja s'estan produint, difondre-les, així com impulsar projectes d'intervenció amb intenció transformadora.